

สื่อสังคมออนไลน์กับพื้นที่สาธารณะของประชาธิปไตยแบบร่วมไตร่ตรอง

Social Media and The Public Space of Contemplative Democracy

พระมหาพิพัฒพงศ์ วงษ์ชาลี, ดร.

PhramahaPhipatpong wongchalee, Dr.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Ratchaburi Buddhist College

บทคัดย่อ

ประชาธิปไตยแบบไตร่ตรองอ้างว่าการตัดสินใจทางการเมืองควรเป็นผลจากการอภิปรายและอภิปรายอย่างยุติธรรมและสมเหตุสมผลในหมู่ประชาชนที่หลากหลาย ผ่านการสนทนา ประชาชนสามารถบรรลุข้อตกลงเกี่ยวกับขั้นตอน การดำเนินการ หรือนโยบายที่จะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสาธารณะได้ดีที่สุด แทนที่จะคิดว่าการตัดสินใจทางการเมืองเป็นผลรวมของความชอบของพลเมือง ระบอบประชาธิปไตยแบบไตร่ตรองอ้างว่าประชาชนควรมีการตัดสินใจทางการเมืองด้วยเหตุผลและการรวบรวมข้อโต้แย้งและมุมมองที่แข่งขันกันอย่างอิสระและมีเหตุผล ซึ่งหากเราไปพิจารณาสื่อสังคมออนไลน์เราจะพบว่าสื่อสังคมออนไลน์มีลักษณะเป็นประชาธิปไตยแบบร่วมไตร่ตรอง เพราะการเข้าถึงได้ฟรีและความสามารถสำหรับทุกคนในการสนับสนุนข้อมูลเพิ่มศักยภาพสำหรับวาทกรรมทางการเมืองที่ดีทางออนไลน์จึงเป็นส่วนสนับสนุนให้เกิดการอภิปรายแบบเปิดตามแนวทางของประชาธิปไตยแบบร่วมไตร่ตรอง นอกจากนี้ อินเทอร์เน็ตยังสามารถเข้าถึงได้ง่ายและในทางทฤษฎีแล้ว ทุกคนสามารถเผยแพร่ข้อมูล ทำให้ทั้งการมีส่วนร่วมและการได้มาซึ่งข้อมูลเป็นอิสระจากอิทธิพลภายนอก โดยเฉพาะปัจจัยสามประการสำคัญคือ การพิจารณาข้อมูลที่ทุกคนสามารถเข้าถึงได้ มีความเท่าเทียมกันของผู้เข้าร่วมแลกเปลี่ยนข้อมูล และมีการเข้าร่วมของผู้คนที่หลากหลายกลุ่ม บทความนี้จึงมีแนวโน้มเชื่อว่าประชาธิปไตยแบบร่วมไตร่ตรองสามารถพบได้ในการใช้งานสื่อสังคมออนไลน์

คำสำคัญ: สื่อสังคมออนไลน์, พื้นที่สาธารณะ, ประชาธิปไตยแบบร่วมไตร่ตรอง

Abstract

A reflective democracy claims that political decisions should be the result of fair and reasonable discussion and debate among a wide range of people. through this conversation People can reach an agreement on procedures, actions or policies that will best serve the public interest. Rather than think of political decisions as the sum of civic preferences. A reflective democracy claims that people should make rational political decisions and a free and rational gathering of competing arguments and views. If we look at social media, we will find that social media is a collective democracy. Because free access and the ability for everyone to contribute information empowers good political discourse online, it contributes to open debate based on inclusive democracy. The internet is still easily accessible and in theory. Anyone can publish information. This makes both participation and information

acquisition independent of external influences. In particular, three important factors are Considering information that everyone has access to There is equality among the participants in the exchange of information. and there is the participation of people if many groups This article tends to believe that inclusive democracy can be found in the use of social media.

Keywords: Social Media, Public Space, Collective Democracy

บทนำ

นักสังคมวิทยากล่าวถึงการเคลื่อนเข้ามาของคลื่นลูกใหม่ นั่นคือ การกล่าวถึงยุคปัจจุบันว่าเป็นยุคของข้อมูลข่าวสารที่เลื่อนไหลไปมาได้อย่างง่ายดาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเข้ามาและการเพิ่มขึ้นของการส่งผ่านข้อมูลทางอินเทอร์เน็ตเว็บไซต์ และสื่อสังคมออนไลน์ต่าง ๆ ทำให้ข้อมูลข่าวสารมีการส่งต่อและเผยแพร่อย่างรวดเร็ว รวมทั้งการเข้าไปมีส่วนร่วมของผู้ใช้งานสื่อสังคมออนไลน์เหล่านั้นก็เพิ่มมากขึ้น ปัจจุบันนี้พบว่า การใช้อินเทอร์เน็ตและสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) เพื่อค้นหาข้อมูล รวมถึงข่าวสาร เชื่อมโยงกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น (Kwak, Lee, Park, & Moon, 2010; Shah, Cho, Eveland, & Kwak, 2005) งานศึกษาวิจัยที่ผ่านมาบางส่วนได้ชี้ให้เห็นว่า การใช้โซเชียลมีเดียหรือสื่อสังคมออนไลน์ เป็นไปเพื่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์ทางสังคม แม้ว່ามันอาจจะไม่ได้ส่งผลกระทบโดยตรงต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้คน แต่มันก็เป็นผลทางอ้อมจากการแสดงออกของพลเมืองในทางการเมือง (Gil de Zúñiga, Molyneux, & Zheng, 2014) ผู้คนสามารถติดตามเป้าหมายทางการเมืองของตนทางออนไลน์ได้โดยการส่งต่อและแบ่งปันความคิดเห็นเกี่ยวกับการเมืองและเหตุการณ์ปัจจุบัน รวมไปถึงแสดงความไม่พอใจกับรัฐบาลด้วยการแสดงความคิดเห็นบนหน้าโซเชียลมีเดีย และเข้าร่วมในการดำเนินการร่วมกันทางออนไลน์เพื่อต่อต้านนโยบายบางอย่างในรัฐ (Di Gennaro & Dutton, 2006) ข้อเท็จจริงต่าง ๆ ดังกล่าวนี้นี้ ชี้ให้เห็นว่าประชาชนปัจจุบันเข้าไปสร้างพื้นที่สาธารณะเพื่อร่วมกันหาทางออกต่อประเด็นปัญหาสำคัญ ๆ ซึ่งก็คือการร่วมไตร่ตรองปัญหา ซึ่งเป็นหลักการสำคัญของประชาธิปไตยรูปแบบหนึ่งที่เรียกกันว่า ประชาธิปไตยแบบร่วมไตร่ตรอง (Deliberative democracy)

โดยพื้นฐานแล้วระบอบประชาธิปไตยแบบร่วมไตร่ตรองมีพื้นฐานมาจากอุดมคติที่ผู้คนในสังคมต่างมารวมตัวกันบนพื้นฐานของสถานะที่พวกเขาคิดว่าพวกเขามีอย่างเท่าเทียมกันและความเคารพซึ่งกันและกัน ทั้งนี้การรวมตัวกันก็เพื่อหารือเกี่ยวกับประเด็นทางการเมืองที่พวกเขาเผชิญ และดำเนินการหารือไปบนพื้นฐานของการอภิปรายเพื่อที่จะตัดสินใจเกี่ยวกับนโยบายที่จะส่งผลกระทบต่อชีวิตของพวกเขาที่มีอยู่ร่วมกันว่าการปฏิบัติของรัฐถูกต้องเหมาะสมหรือไม่ (Bächtiger et al, 2018) สิ่งเหล่านี้จะเป็นไปอย่างสาธารณะและเปิดกว้างในการสนทนา ดังที่ฮาเบอร์มาสกล่าวว่า “เครือข่ายสำหรับสื่อสารข้อมูลและมุมมอง (เช่น ความคิดเห็นที่แสดงทัศนคติเชิงบวกหรือเชิงลบ) ในกระบวนการสื่อสาร กระแสของการสื่อสารจะถูกกรองและสังเคราะห์ในลักษณะที่รวมเป็นชุดของความคิดเห็นสาธารณะที่ระบุเฉพาะตามหัวข้อที่สื่อสาร” (Habermas, 1998: 306)

บทความนี้จึงมุ่งเน้นที่จะชี้ให้เห็นว่า การเกิดขึ้นของสื่อสังคมออนไลน์เป็นพื้นที่สาธารณะอย่างไร และพื้นที่ดังกล่าวมีความเป็นไปได้ในการสนับสนุนท่าทีของการเป็นประชาธิปไตยแบบร่วมไตร่ตรองได้หรือไม่ ในฐานะหลักการสำคัญอย่างหนึ่งในสังคมประชาธิปไตยที่ให้ความสำคัญกับทุกคนในการมาเป็นส่วนหนึ่งของการ

สร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน บทความนี้จะเริ่มต้นจากการนำเสนอลักษณะของประชาธิปไตยแบบร่วมไตร่ตรองก่อน จากนั้นจะนำเสนอการใช้งานสื่อสังคมออนไลน์ในฐานะพื้นที่สาธารณะ และสุดท้ายจะวิเคราะห์ว่าสื่อสังคมออนไลน์กับพื้นที่สาธารณะของประชาธิปไตยแบบร่วมไตร่ตรองมีลักษณะเป็นอย่างไร

ประชาธิปไตยแบบร่วมไตร่ตรองในฐานะการถกเถียงสาธารณะ

ประชาธิปไตยแบบร่วมไตร่ตรอง (Deliberative democracy) เป็นรูปแบบของประชาธิปไตยที่ใช้รูปแบบของการการปรึกษาหารือร่วมกันเป็นศูนย์กลางในการตัดสินใจ จุดสำคัญของแนวคิดประชาธิปไตยแบบนี้ถือว่าการตัดสินใจทางประชาธิปไตยที่ถูกต้องนั้นจะต้องนำหน้าด้วยการไตร่ตรองอย่างถี่ถ้วน ไม่ใช่แค่การรวมตัวกันของความชอบธรรมที่เกิดขึ้นในการลงคะแนนเสียงของคนมีความรู้หรือคนส่วนมาก การไตร่ตรองอย่างถี่ถ้วนคือการไตร่ตรองในหมู่ผู้มีอำนาจตัดสินใจที่ปราศจากการบิดเบือนอำนาจทางการเมืองที่ไม่เท่าเทียม เช่นอำนาจที่ผู้มีอำนาจตัดสินใจได้มาจากความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจหรือการสนับสนุนจากกลุ่มผลประโยชน์ (Threlkeld, 1998 อ้างใน เคนพงษ์ แสนคำ และพุทธรักษ์ ปราบนอก, 2563) มันจึงให้สิทธิของพลเมืองอย่างเท่าเทียมในการร่วมกันพิจารณาตัดสินใจปัญหาทางสังคมการเมืองหนึ่ง ๆ

ในแง่มุมที่สำคัญมากขึ้น เราอาจจะพิจารณาถึงประโยชน์เชิงประจักษ์ได้ว่า ประชาธิปไตยแบบร่วมไตร่ตรองเป็นทฤษฎีประชาธิปไตยที่เน้นการพิจารณาว่าเป็นที่มาของความชอบธรรมในระบอบประชาธิปไตย และเป็นกลไกสำคัญสำหรับการตัดสินใจในระบอบประชาธิปไตย John B. Min และ Wong James K. (2018) เสนอว่า ประชาธิปไตยแบบร่วมไตร่ตรองเป็นรูปแบบสำคัญของการเข้าถึงและติดตามความจริงได้เป็นอย่างดี เพราะลักษณะของประชาธิปไตยรูปแบบนี้เป็นประชาธิปไตยที่มุ่งเน้นให้ความสำคัญกับความรู้และความจริงที่ได้มาจากการร่วมไตร่ตรอง และประชาธิปไตยแบบร่วมไตร่ตรองยังเป็นรูปแบบของประชาธิปไตยที่จะค้นหาความจริงและหลีกเลี่ยงความเท็จ ซึ่งเป็นลักษณะของความรู้ที่พึงประสงค์ในทางญาณวิทยา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการหลีกเลี่ยงการปกครองที่ให้อำนาจกับผู้เชี่ยวชาญเพียงคนเดียว หรือที่เรียกว่า Epistocracy ลักษณะนี้ถ้าจะเปรียบเทียบง่าย ๆ ก็เช่น ถ้าเรามีปัญหาเกี่ยวกับตาเราก็กไปปรึกษาจักษุแพทย์ ในทำนองเดียวกันถ้าเรามีปัญหาเกี่ยวกับการปกครอง เราก็ต้องหาผู้มีความรู้ที่สุดมาปกครอง รูปแบบนี้เรียกว่า Epistocracy เพราะผู้เชี่ยวชาญด้านการปกครองย่อมมีความรู้ดีกว่าทุก ๆ คน หรือเรียกว่าการปกครองโดยผู้รู้หรือผู้เชี่ยวชาญ

อย่างไรก็ดีในทางตรงกันข้ามกับความเชื่อในการปกครองโดยผู้มีความรู้หรือ Epistocracy นักปรัชญาการเมืองที่สนับสนุนประชาธิปไตยแบบร่วมไตร่ตรองกลับเห็นว่า Epistocracy นั้นอาจจะไม่สามารถนำไปสู่ความจริงได้ เพราะมันอาจจะตกอยู่ภายใต้อำนาจการตัดสินใจของคน ๆ เดียว แต่ประชาธิปไตยแบบร่วมไตร่ตรองจะเป็นการร่วมกันค้นหาความจริง ตามที่ List and Goodin (2001) ได้ให้คำอธิบายว่า “สำหรับประชาธิปไตยในเชิงความรู้ (Epistemic Democrats) เป้าหมายของประชาธิปไตยคือ “การติดตามความจริง” (Track The Truth) สำหรับพวกที่เน้นประชาธิปไตยในเชิงความรู้ ประชาธิปไตยจะต้องเป็นสิ่งที่พึงปรารถนามากกว่าที่จะเป็นรูปแบบทางเลือกของการสร้างการตัดสินใจ ” นั้นหมายความว่า การเชื่อมั่นในระบอบประชาธิปไตยเป็นการเชื่อมั่นอย่างชัดเจนว่าประชาธิปไตยจะเผยให้เห็นถึงความจริงบางอย่างที่มีอยู่ในสังคมการเมืองหนึ่ง ๆ เพราะการมองประชาธิปไตยในฐานะสิ่งในเชิงความรู้ มันจะนำเราและเผยให้เห็นถึงความจริงที่เรากำลังแสวงหาโดยเฉพาะการไตร่ตรองร่วมกันของประชาชนในสังคมการเมืองนั้น ๆ

อันที่จริงเราก็พอจะพิจารณาได้ว่าประชาธิปไตยแบบร่วมไตร่ตรองนี้ เป็นแนวทางที่ถูกพัฒนาขึ้นมาจากรูปแบบของประชาธิปไตยแบบตัวแทน (Representative Democracy) ซึ่งเป็นรูปแบบประชาธิปไตยที่โดดเด่นมาตั้งแต่ยุคสมัยใหม่หรือยุคแสงสว่างทางปัญญาจบจนกระทั่งปัจจุบัน ระบอบประชาธิปไตยแบบตะวันตกสมัยใหม่เกือบทั้งหมดทำหน้าที่เป็นระบอบประชาธิปไตยแบบตัวแทน ตัวอย่างเช่น สหราชอาณาจักร (ระบอบรัฐธรรมนูญแบบรัฐสภาที่มีพระมหากษัตริย์เป็นหนึ่งเดียว) อินเดีย (สหพันธรัฐแบบรัฐสภา) ฝรั่งเศส (สาธารณรัฐกึ่งประธานาธิบดีแบบรวมเป็นหนึ่ง) และสหรัฐอเมริกา (Loeper, 2017) ระบอบประชาธิปไตยแบบตัวแทนวางจะอำนาจของประชาชนฝากเอาไว้ในมือของผู้แทน ซึ่งมาจากการเลือกตั้งของประชาชน สิ่งเหล่านั้นก็ปรากฏออกมาในรูปแบบของพรรคการเมืองที่กลายเป็นศูนย์กลางของรูปแบบประชาธิปไตยแบบนี้ (De Vos, Freedman, & Brand, 2014) โดยตัวแทนหรือผู้แทนเหล่านี้จะทำหน้าที่ในการตัดสินใจในแนวนโยบายต่าง ๆ แทนประชาชน

แม้ว่าประชาธิปไตยแบบตัวแทนจะได้รับความนิยมอย่างสูง นักปรัชญาการเมืองที่สนับสนุนประชาธิปไตยแบบร่วมไตร่ตรองเสนอว่า การตัดสินใจที่ดีนั้นไม่น่าจะมาจากตัวแทน หรือบุคคลใดบุคคลหนึ่งหรือกลุ่มคนใดกลุ่มคนหนึ่งที่เรายืนยันว่าพวกเขาสามารถตัดสินใจได้ดีกว่าในเรื่องหนึ่ง ๆ แต่มันจะต้องมาจากประชาธิปไตยแบบร่วมไตร่ตรอง เนื่องจากพวกเขาเชื่อว่าการไตร่ตรองเป็นความสามารถที่มีเหตุผลของมนุษย์ทุกคนในการชั่งน้ำหนักและประเมินการตัดสินใจต่อทางเลือกและแนวทางการดำเนินการใด ๆ เพราะมันจะนำไปสู่ความจริงและหลีกเลี่ยงความเท็จได้ ซึ่งมีเหตุผลอย่างน้อยสามประการที่ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางสำหรับการอ้างว่าประชาธิปไตยแบบร่วมไตร่ตรองสามารถติดตามความจริงได้เนื่องจาก ประการแรก การไตร่ตรองสามารถตรวจพบการให้เหตุผลที่ไม่ถูกต้องและการเข้าใจผิดเชิงตรรกะได้ เนื่องจากการร่วมไตร่ตรองเกี่ยวข้องกับการแลกเปลี่ยนเหตุผลและข้อโต้แย้งระหว่างกันของผู้ร่วมไตร่ตรอง จึงเป็นโอกาสในการชี้ให้เห็นข้อผิดพลาดในกระบวนการให้เหตุผลของตนเองและของผู้อื่นอย่างตรงไปตรงมา ประการที่สอง ทฤษฎีประชาธิปไตยที่ได้รับแรงบันดาลใจจากทฤษฎีการเลือกอย่างมีเหตุผลมีผลกำหนดว่าการกำหนดและแก้ไขกระบวนการของประชาธิปไตยจากการลงคะแนนเสียง แต่ประชาธิปไตยแบบร่วมไตร่ตรองโต้แย้งว่าการกำหนดและแก้ไขต่าง ๆ จะต้องดำเนินไปบนพื้นฐานของการไตร่ตรองและเป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงได้เสมอตามเหตุผลที่สมควร (Fishkin, 2009; Fishkin & Luskin, 2005) และประการที่สาม การร่วมไตร่ตรองช่วยอำนวยความสะดวกในการแลกเปลี่ยนและรวบรวมข้อมูล รวมทั้งข้อมูลเกี่ยวกับผลประโยชน์ของผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการตัดสินใจในครั้งนั้น ๆ (Marti, 2006)

Landemore (2012) เสนอว่าการร่วมไตร่ตรองสามารถตัดสินใจได้อย่างถูกต้องโดยถูกควบคุมด้วยความหลากหลายทางปัญญาของพลเมือง สิ่งนี้สะท้อนให้เห็นในข้อเสนอเรื่อง "ภูมิปัญญาของฝูงชน" ซึ่งบุคคลแรกที่กล่าวถึงก็คือ อริสโตเติล โดยเขากล่าวว่า การไตร่ตรองที่เกิดขึ้นในหมู่คนจำนวนมากนั้นจะดีกว่าการไตร่ตรองที่เกิดขึ้นในหมู่คนเพียงไม่กี่คน (Aristotle, 1998) หรือแม้แต่จอห์น รอลส์ นักปรัชญาการเมืองสายเสรีนิยมก็ยังกล่าวเอาไว้ว่า “ประโยชน์ของการอภิปรายแบบร่วมไตร่ตรองอยู่ที่ข้อเท็จจริงที่ว่าแม้แต่ตัวแทนสภานิติบัญญัติก็ยังมีความรู้และความสามารถในการให้เหตุผลอย่างจำกัด ไม่มีใครรู้ทุกอย่างที่คนอื่นรู้ การอภิปรายแบบร่วมไตร่ตรองเป็นการผสมผสานความรู้และขยายขอบเขตของข้อโต้แย้ง” (Rawls, 1971: 358–359)

จากคุณค่าสำคัญทั้งสามประการของประชาธิปไตยแบบร่วมไตร่ตรอง ผู้เขียนเห็นว่า น่าจะเป็นแนวทางสำคัญที่จะช่วยให้เราเกิดกระบวนการในสังคมที่นำไปสู่ความจริงได้ เพราะประชาธิปไตยแบบร่วมไตร่ตรองอยู่ภายใต้ความเชื่อที่ว่าปฏิบัติด้านการสื่อสาร (Communication Action) ผ่านการอภิปราย/ถกแถลง/โต้แย้งที่อย่างเป็นเหตุเป็นผล (Rationality) และอิสระเสรี ในพื้นที่สาธารณะจะเป็นหนทางสำคัญในการที่จะปลดปล่อย (Emancipation) และนำพาสังคมของมวลมนุษยชาติไปสู่สังคมที่มีเหตุผล อิสระภาพ เสรีภาพ (ชัยณรงค์ เครือนวน, 2557) ประชาธิปไตยแบบร่วมไตร่ตรองจึงเป็นประชาธิปไตยที่เปิดพื้นที่สาธารณะอย่างสาธารณะ ซึ่งเปิดโอกาสให้ทุกคนในสังคมการเมืองหนึ่ง ๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการค้นหาและค้นคว้าความจริง

สื่อสังคมออนไลน์กับพื้นที่สาธารณะ

คำว่าพื้นที่สาธารณะนั้นเป็นคำสำคัญของนักปรัชญาที่ชื่อว่า Habermas (1991: 1) เขาได้เน้นย้ำและอธิบายเอาไว้ว่าหากมีสิ่งใดที่เปิดเผยต่อสาธารณะก็จะ "เปิดกว้างสำหรับทุกคน" งานของพื้นที่สาธารณะก็คืองานที่สังคมสามารถมีส่วนร่วมใน "การอภิปรายสาธารณะที่สำคัญ" (Habermas 1991: 52) พื้นที่สาธารณะจึงเป็นพื้นที่ที่ต้องการสื่อสารสำหรับข้อมูลและการสื่อสารและการเข้าถึงโดยประชาชนทุกคน และตรรกะของพื้นที่สาธารณะนั้นจึงไม่ขึ้นอยู่กับอำนาจทางเศรษฐกิจและการเมือง (Habermas 1991: 36) ด้วยเหตุนี้ Habermas จึงเห็นว่าพื้นที่สาธารณะไม่ได้เป็นเพียงขอบเขตของการสื่อสารทางการเมืองในที่สาธารณะ แต่ยังเป็นขอบเขตที่ปลอดจากการเซ็นเซอร์ของรัฐและการเป็นเจ้าของส่วนตัว มันเป็นอิสระจากการควบคุมเฉพาะ ซึ่งการแยกความแตกต่างของสังคมสมัยใหม่ออกเป็นด้านต่าง ๆ เช่น เศรษฐกิจทุนนิยม รัฐ ภาคประชาสังคม และขอบเขตของครอบครัวและความสนิทสนม ส่งผลให้เกิดการแบ่งแยกระหว่างสิ่งที่ถือว่าเป็นพื้นที่ส่วนตัวกับพื้นที่สาธารณะ เช่น การแยกความเป็นปัจเจก/สังคม ความรู้สึก/เหตุผล หรือ ศิลปะ/วิทยาศาสตร์ และคู่อื่น ๆ อีก (Fuchs, 2014)

เมื่อโลกก้าวเข้าสู่ยุคสมัยของอินเทอร์เน็ตเว็บไซต์และการสื่อสารแบบไร้สาย ทำให้สื่อสังคมออนไลน์เข้ามาเป็นพื้นที่เชื่อมต่อความเป็นส่วนตัวให้กลายเป็นพื้นที่สาธารณะมากยิ่งขึ้น ซึ่งการมีอยู่ของพื้นที่สาธารณะทางอินเทอร์เน็ตมักจะถูกมองว่าเป็นพื้นที่การแข่งขันที่กองกำลังขององค์กรและรัฐพยายามใช้วิธีการต่าง ๆ ในการควบคุมและครอบงำ เพราะประชาชนมักจะใช้สื่อสังคมออนไลน์เป็นทางเลือกในการสร้างพื้นที่สาธารณะที่เป็นอิสระและรวมพลังต่อต้านกองกำลังอื่น ๆ (เช่น รัฐหรือองค์กรต่าง ๆ) (Bo'do, Siahaan, & Ida, 2019)

มีรายงานว่า Facebook และ Twitter เป็นส่วนหนึ่งของชีวิตผู้คนในสหรัฐอเมริกาอย่างเพิ่มมากขึ้น โดยอ้างอิงจากผลการศึกษาของ Pew (2012) พบว่าประมาณครึ่งหนึ่งของประชากรสหรัฐใช้โซเชียลมีเดีย รวมถึง 80 เปอร์เซ็นต์ของผู้ที่มีอายุ 18-29 ปี ความแพร่หลายของเทคโนโลยีสมัยใหม่เหล่านี้ทำให้เกิดคำถามเกี่ยวกับผลกระทบต่อปรากฏการณ์ทางสังคม เช่น วาทกรรมทางการเมือง และความสามารถของโซเชียลมีเดียในการฟื้นฟูพื้นที่สาธารณะของ Habermas ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของระบอบประชาธิปไตยแบบร่วมไตร่ตรอง เพราะการเข้าถึงได้ฟรีและความสามารถสำหรับทุกคนในการสนับสนุนข้อมูลเพิ่มศักยภาพสำหรับวาทกรรมทางการเมืองที่ดีทางออนไลน์จึงเป็นส่วนสนับสนุนให้เกิดการอภิปรายแบบเปิดตามแนวทางของประชาธิปไตยแบบร่วมไตร่ตรอง นอกจากนี้ อินเทอร์เน็ตยังสามารถเข้าถึงได้ง่ายและในทางทฤษฎีแล้ว ทุกคนสามารถเผยแพร่ข้อมูล ทำให้ทั้งการมีส่วนร่วมและการได้มาซึ่งข้อมูลเป็นอิสระจากอิทธิพลภายนอก (Fuchs 2012; Halpern and Gibbs 2013; Loader and Mercea 2011) ตรงนี้เองที่เป็นข้อดีที่เห็นได้อย่างชัดเจน

ตามหลักการแล้ว สื่อไม่ได้เป็นเพียงการสร้างพื้นที่สาธารณะ แต่ยังสนับสนุนพื้นที่สาธารณะที่ช่วยให้มีการอภิปรายอย่างมีเหตุผลร่วมกันของผู้คนที่หลากหลายทั้งเชื้อชาติ ศาสนา เพศ และอายุ และสื่อยังรายงานหรือแจ้งให้สาธารณชนทราบถึงเรื่องราวต่าง ๆ ได้อย่างดี โดยเฉพาะการเปลี่ยนจากสื่อที่สื่อสารทางเดียวมาเป็นการสื่อสารสองทางเช่นสื่อสังคมออนไลน์หรือโซเชียลมีเดียอื่น ๆ ทำให้เห็นอย่างชัดเจนว่า การเปลี่ยนแปลงในสื่อกระแสหลักเหล่านี้เป็นหนึ่งในสาเหตุที่ทำให้สื่อดิจิทัลได้รับการยกย่องว่าเป็นการฟื้นฟูพื้นที่สาธารณะและประชาธิปไตยนั่นเอง (Maly, 2018)

กระนั้นก็ตามอาจเกิดคำถามได้ว่าจะเกิดอะไรขึ้นกับการอภิปรายสาธารณะหากมีการบล็อกหรือเลิกติดตามในทุกครั้งที่เขาหรือเธอต้องการแสดงความคิดเห็นที่ขัดแย้งกันกับผู้อื่นในพื้นที่ของสื่อสังคมออนไลน์ดังกล่าว ซึ่งมีการพยายามอธิบายว่าการอภิปรายแบบร่วมไตร่ตรองบนพื้นที่สื่อสังคมออนไลน์อย่างเป็นทางการนั้น อาจเกิดขึ้นได้ แต่ข้อมูลก็แสดงให้เห็นว่า Facebook หรือสื่อสังคมออนไลน์อื่น ๆ อาจไม่ใช่สถานที่ที่เหมาะสมที่สุด กระนั้นก็ตามผู้เขียนเห็นว่าสื่อสังคมออนไลน์มีคนมากมายและบัญชีใช้งานมากมาย ซึ่งไม่ใช่ทุกคนจะถูกปิดกั้นในการสื่อสารกับผู้อื่นผ่านการแสดงความคิดเห็น ดังนั้นการที่หลากหลายผู้คนเข้ามาใช้งานสื่อสังคมออนไลน์ในหัวข้อหนึ่ง ๆ แลกเปลี่ยนร่วมกันย่อมชี้ให้เห็นลักษณะของการเป็นพื้นที่สาธารณะได้อย่างชัดเจน แม้ว่าจะมีใครบางคนที่จะอาจจะถูกกีดกันออกไป แต่ทว่าการถูกกีดกันออกไปนั้น ก็ไม่ใช่ว่าจะถูกกีดกันทุกคน ด้วยเหตุนี้ ผู้เขียนจึงมองว่าสื่อสังคมออนไลน์ยังเป็นพื้นที่สาธารณะอยู่ แม้จะมีคำถามเรื่องการบล็อกและการปิดกั้นการแสดงความคิดเห็นที่แตกต่างออกไปก็ตาม

สื่อสังคมออนไลน์ในฐานะรูปแบบหนึ่งของประชาธิปไตยแบบร่วมไตร่ตรอง

นับตั้งแต่การกำเนิดของอินเทอร์เน็ต นักวิชาการได้ประกาศถึงศักยภาพในการทำให้การสื่อสารเป็นประชาธิปไตย และการวิจัยเมื่อเร็วๆ นี้ก็ได้เน้นย้ำถึงบทบาทของโซเชียลมีเดียโดยเฉพาะในการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของพลเมืองและการตัดสินใจในระบอบประชาธิปไตย (Macintosh, 2004) งานศึกษาของ Janssen และ Kies (2005) ชี้ให้เห็นว่าพื้นที่ออนไลน์ได้เปิดให้มีการใช้งานการสื่อสารแบบกระจายอำนาจจากหลายต่อหลายคนเข้ามาแสดงความคิดเห็นและแสดงเหตุผลต่อกัน เนื่องจากปกติแล้วผู้เข้าร่วมใช้งานบนพื้นที่สื่อสังคมออนไลน์แต่ละคนมีสิทธิ์เท่าเทียมกันในการแสดงความคิดเห็นหรือตั้งคำถามใหม่ ๆ ต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่ง และผู้เข้าร่วมใช้งานแต่ละคนต่างก็มีอิสระในการแสดงความคิดเห็น การวิจัยยังพบว่าลักษณะของการเขียนแสดงความคิดเห็นที่ไม่ตรงกันของการสนทนาบนสื่อสังคมออนไลน์ อาจจะสนับสนุนให้มีการสนทนาในลักษณะของการสะท้อนกลับ มีเหตุผล และมีการโต้แย้งเพิ่มมากขึ้น (Stromer-Galley & Wichowski, 2010) ซึ่งถ้าหากพิจารณาประชาธิปไตยแบบร่วมไตร่ตรองตามที่ James S. Fishkin (2009) วางเอาไว้มาเป็นกรอบพิจารณา ดังนี้

1. มีการพิจารณาข้อมูลที่ทุกคนสามารถเข้าถึงได้ หากพิจารณาการใช้งานสื่อสังคมออนไลน์ในฐานะของการเป็นรูปแบบของประชาธิปไตยแบบร่วมไตร่ตรองพบว่า บริษัทโซเชียลมีเดียได้ปฏิบัติวิธีที่ผู้คนสื่อสารเข้าถึง และเผยแพร่ข้อมูล และมีส่วนร่วมในการอภิปรายสาธารณะ แพลตฟอร์มอย่าง Facebook, Twitter, Instagram เป็นเพียงแพลตฟอร์มทั่วไปเท่านั้น ที่เปิดโอกาสให้บุคคลต่าง ๆ ในการสื่อสาร ปฏิสัมพันธ์ และการแบ่งปันอย่างหลากหลาย รูปแบบนี้จึงเป็นรูปแบบของการเข้าถึงข้อมูลอย่างอิสระบนสื่อสังคมออนไลน์ โดยเป็นการจำลองแบบเบื้องต้นของประชาธิปไตยแบบร่วมไตร่ตรอง ซึ่งไม่ได้จำกัดเฉพาะการเข้าถึงสาระสำคัญใน

เรื่องของการเมืองเท่านั้น แต่ยังรวมไปถึง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม การศึกษา วิถีชีวิต ที่แต่ละคนเข้าถึงได้อย่างอิสระเกี่ยวกับข้อมูลเหล่านี้

2. มีความเท่าเทียมกันของผู้เข้าร่วมแลกเปลี่ยนข้อมูล ประชาธิปไตยแบบร่วมไตร่ตรองเป็นแนวทางที่เปิดพื้นที่ให้ทุกคนเข้ามาแลกเปลี่ยนข้อมูลกัน โดยเชื่อว่าทุกคนที่เข้ามาแลกเปลี่ยนมีความเท่าเทียมกันในทางความคิด เพราะทุกคนจะเข้าถึงข้อมูลร่วมกันได้อย่างเสรี ลักษณะเช่นนี้ก็ปรากฏให้เห็นอย่างชัดเจนในการเข้าร่วมสื่อสังคมออนไลน์ เพราะมีลักษณะเป็นเว็บไซต์แบบ 2.0 ซึ่งเปิดให้ทุกคนโต้ตอบกันได้อย่างเสรี ไม่มีการกำหนดว่าใครคือผู้เชี่ยวชาญ ใครคือประชาชนทั่วไป การมีการแลกเปลี่ยนและถกเถียงดังกล่าว เป็นการแบ่งปันข้อมูลกันอย่างมีเหตุผล ซึ่งเห็นได้ชัดมากในช่วงของการระบาดของโควิด 19 ที่พื้นที่สื่อสังคมออนไลน์กลายเป็นพื้นที่สาธารณะที่มีลักษณะเป็นประชาธิปไตยแบบร่วมไตร่ตรอง

3. มีการเข้าร่วมของผู้คนที่หลากหลายกลุ่ม นักวิชาการหลายคนเสนอว่าโซเชียลมีเดียได้กลายเป็นพื้นที่สาธารณะทางดิจิทัลรูปแบบใหม่ โซเชียลมีเดียไม่เพียงแต่มีอิทธิพลต่อการสื่อสารเท่านั้น แต่ยังช่วยให้ผู้คนรวบรวมข้อมูลและรับรู้เกี่ยวกับหัวข้อทางการเมืองและสังคมได้รวดเร็วยิ่งขึ้นเพราะมีผู้คนเข้าร่วมใช้งานในหลากหลายกลุ่มทั้งทางด้านเชื้อชาติ ศาสนา เพศ อายุ และหลากหลายกลุ่ม ทำให้โซเชียลมีเดียเป็นแหล่งข้อมูลที่สำคัญสำหรับบุคคลจำนวนมาก (Anspach, Jennings, & Arceneaux, 2019) การมีคนเข้าร่วมจำนวนมาก เป็นรูปแบบและลักษณะหนึ่งของปัญญาของกลุ่มคน (Wisdom of crowds) ซึ่งนำไปสู่การเป็นประชาธิปไตยแบบร่วมไตร่ตรองเมื่อทุกคนต่างมีปฏิสัมพันธ์เชิงถกเถียงในเรื่องดังกล่าวในพื้นที่ดังกล่าว ซึ่งจะมีการเผยแพร่ข้อมูลที่หลากหลาย และมีส่วนร่วมในการอภิปรายทางการเมืองที่เคารพและให้เหตุผลกับผู้ฟังที่หลากหลาย

จากการพิจารณาพื้นที่สื่อสังคมออนไลน์พื้นที่ดังกล่าวไม่ได้มีไว้สำหรับจุดประสงค์ทางการเมือง แต่ในระหว่างการพูดคุยในชีวิตประจำวัน กลับกลายเป็นเรื่องการเมืองผ่านการเชื่อมโยงที่ผู้คนสร้างระหว่างชีวิตประจำวันกับประเด็นทางการเมือง/สังคม ซึ่งชี้ว่าสื่อสังคมออนไลน์โดยตัวมันเองเป็นสื่อที่เป็นพื้นที่ทางการเมือง และยังเป็นรูปแบบหนึ่งของรูปแบบทางการเมืองที่เรียกว่า ประชาธิปไตยแบบร่วมไตร่ตรอง นอกจากนี้ไม่เพียงแต่สื่อสังคมออนไลน์จะสามารถสนับสนุนการโต้ตอบโดยตรงของผู้คน แต่ปฏิสัมพันธ์ของผู้คนผ่านโซเชียลมีเดียที่หลากหลายอาจจะนำไปสู่การจัดกลุ่มที่หลากหลายอย่างเห็นได้ชัดตามลักษณะของประชาธิปไตยแบบร่วมไตร่ตรอง

บทสรุป

ระบอบประชาธิปไตยแบบไตร่ตรอง สำนึกความคิดในทฤษฎีการเมืองที่อ้างว่าการตัดสินใจทางการเมืองควรเป็นผลจากการอภิปรายและอภิปรายอย่างยุติธรรมและสมเหตุสมผลในหมู่ประชาชนที่หลากหลาย ผ่านการสนทนานี้ ประชาชนสามารถบรรลุข้อตกลงเกี่ยวกับขั้นตอน การดำเนินการ หรือนโยบายที่จะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสาธารณะได้ดีที่สุด แทนที่จะคิดว่าการตัดสินใจทางการเมืองเป็นผลรวมของความชอบของพลเมือง ระบอบประชาธิปไตยแบบไตร่ตรองอ้างว่าประชาชนควรมีการตัดสินใจทางการเมืองด้วยเหตุผลและการรวบรวมข้อโต้แย้งและมุมมองที่แข่งขันกันอย่างอิสระและมีเหตุผล ระบอบประชาธิปไตยแบบไตร่ตรองไม่ได้ตั้งอยู่บนการแข่งขันระหว่างผลประโยชน์ที่ขัดแย้งกันแต่เป็นการแลกเปลี่ยนข้อมูลและเหตุผลสนับสนุนมุมมองที่หลากหลายเกี่ยวกับผลประโยชน์สาธารณะ ในท้ายที่สุด ประชาชนควรถูกโน้มน้าว

โดยพลังของการโต้แย้งที่ดีกว่าโดยความกังวลส่วนตัว อดีต หรือความคิดเห็นที่ไม่แสดงเหตุผลต่อสาธารณะต่อผู้ร่วมพิจารณา ซึ่งหากเราไปพิจารณาสื่อสังคมออนไลน์เราจะพบว่าสื่อสังคมออนไลน์มีลักษณะเป็นประชาธิปไตยแบบร่วมไตร่ตรอง เพราะการเข้าถึงได้ฟรีและความสามารถสำหรับทุกคนในการสนับสนุนข้อมูลเพิ่มศักยภาพสำหรับวาทกรรมทางการเมืองที่ดีทางออนไลน์จึงเป็นส่วนสนับสนุนให้เกิดการอภิปรายแบบเปิดตามแนวทางของประชาธิปไตยแบบร่วมไตร่ตรอง นอกจากนี้ อินเทอร์เน็ตยังสามารถเข้าถึงได้ง่ายและในทางทฤษฎีแล้ว ทุกคนสามารถเผยแพร่ข้อมูล ทำให้ทั้งการมีส่วนร่วมและการได้มาซึ่งข้อมูลเป็นอิสระจากอิทธิพลภายนอก โดยเฉพาะปัจจัยสามประการสำคัญคือ การพิจารณาข้อมูลที่ทุกคนสามารถเข้าถึงได้ มีความเท่าเทียมกันของผู้เข้าร่วมแลกเปลี่ยนข้อมูล และมีการเข้าร่วมของผู้คนที่หลากหลายกลุ่ม บทความนี้จึงมีแนวโน้มเชื่อว่าประชาธิปไตยแบบร่วมไตร่ตรองสามารถพบได้ในการใช้งานสื่อสังคมออนไลน์

เอกสารอ้างอิง

- ชัยณรงค์ เครือนวน. (2557). ประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือในชุมชนท้องถิ่นไทย: ประสบการณ์จากภาคสนาม. *วารสารเศรษฐศาสตร์การเมืองบูรพา*, 2(2), 79-94.
- เด่นพงษ์ แสงนาค และ พุทธิรักษ์ ปราบนอก. (2563). ประชาธิปไตยแบบร่วมไตร่ตรอง : ว่าด้วยปัญญาของกลุ่มคนในวิกิพีเดีย. *วารสารรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น*, 5(2), 257-295.
- Anspach, N. M., Jennings, J. T., & Arceneaux, K. (2019). A little bit of knowledge: Facebook's News Feed and self-perceptions of knowledge. *Research & Politics*, 6(1), 1-9.
- Aristotle (1998). *The Politics*. Translated by C.D.C. Reeve. Indianapolis: Hackett Publishing.
- Bächtiger, A., Dryzek, J. S., Mansbridge, J., & Warren, M. E. (2018). *The Oxford handbook of deliberative democracy*. Oxford: Oxford University Press.
- Bo'do, S., Siahaan, H., & Ida, R. (2019). Social Media, Public Sphere and Movement Discussion of Urban Farming in Indonesia. *Budapest International Research and Critics Institute-Journal (BIRCI-Journal)*, 250-261.
- De Vos, P., Freedman, W., & Brand, D. (2014). *South African constitutional law in context*. Oxford: Oxford University Press.
- Di Gennaro, C., & Dutton, W. (2006). The Internet and the public: Online and offline participation in the United Kingdom. *Parliamentary Affairs*, 59(2), 299-313.
- Fishkin, J. (2009). *When People Speak: Deliberative Democracy and Public Consultation*. Oxford: Oxford University Press.
- Fishkin, J., & Luskin, R. (2005). Experimenting with a Democratic Ideal: Deliberative Polling and Public Opinion. *Acta Politica*, 40, 284-298.
- Fuchs, C. (2012). The political economy of privacy on Facebook. *Television & New Media*, 13(2), 139-159.

- Fuchs, C. (2014). Social media and the public sphere. *tripleC: Communication, Capitalism & Critique. Open Access Journal for a Global Sustainable Information Society*, 12(1), 57-101.
- Gil de Zúñiga, H., Molyneux, L., & Zheng, P. (2014). Social media, political expression, and political participation: Panel analysis of lagged and concurrent relationships. *Journal of communication*, 64(4), 612-634.
- Habermas, J. (1991). *The Structural Transformation of the Public Sphere. An Inquiry into a Category of Bourgeois Society*. Cambridge, MA: MIT Press.
- Habermas, J. (1998). *Between facts and norms: Contributions to a discourse theory of law and democracy* (W. Rehg, Trans.). Cambridge, MA: MIT Press. (Original work published 1996)
- Halpern, D., & Gibbs, J. (2013). Social media as a catalyst for online deliberation? Exploring the affordances of Facebook and YouTube for political expression. *Computers in Human Behavior*, 29(3), 1159-1168.
- Janssen, D., & Kies, R. (2005). Online forums and deliberative democracy. *Acta política*, 40(3), 317-335.
- Kwak, H., Lee, C., Park, H., & Moon, S. (2010, April). What is Twitter, a social network or a news media? In *Proceedings of the 19th international conference on World Wide Web* (pp. 591–600). Retrieved from <http://dl.acm.org/citation.cfm?id=1772751>.
- Landemore, H. (2012). *Democratic Reason*. Princeton: Princeton University Press.
- List, C., & Goodin, R. (2001). Epistemic Democracy: Generalizing the Condorcet Jury Theorem. *Journal of Political Philosophy*, 3, 277–306.
- Loader, B. D., & Mercea, D. (2011). Networking democracy? Social media innovations and participatory politics. *Information, communication & society*, 14(6), 757-769.
- Loeper, A. (2017). Cross-border externalities and cooperation among representative democracies. *European Economic Review*, 91, 180-208.
- Macintosh, A. (2004). Characterizing e-participation in policy-making. In *Proceedings of the 37th annual Hawaii international conference on system sciences*. Big Island, HI: Computer Society Press.
- Maly, I. (2018). *Facebook and the end of the public sphere*. Retrieved March 6, 2022 (<https://www.digitmagazine.com/articles/facebook-strangle-media-2018-undermine-democracy>).
- Marti, J. (2006). The Epistemic Conception of Deliberative Democracy Defended: Reasons, Rightness, and Equal Political Autonomy. In S. Besson, & J. Marti (Eds.), *Deliberative Democracy and its Discontent* (pp. 27–56). Burlington, VT: Ashgate.

-
- Min, J. B., & Wong, J. K. (2018). Epistemic approaches to deliberative democracy. **Philosophy Compass**, 13(6), 1-13.
- Pew Research Center. (2012). “**Social Networking Popular Across Globe.**” Retrieved October 6, 2016 (<http://www.pewglobal.org/2012/12/12/social-networking-popular-across-globe/>).
- Rawls, J. (1971). **A Theory of Justice**. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Shah, D. V., Cho, J., Eveland, W. P., & Kwak, N. (2005). Information and expression in a digital age modeling Internet effects on civic participation. **Communication Research**, 32(5), 531-565.
- Stromer-Galley, J., & Wichowski, A. (2011). Political discussion online. **The handbook of Internet studies**, 11, 168-187.
- Threlkeld, S. (1998). A blueprint for democratic law-making: give citizen juries the final say. **Social Policy**, 28(4), 5-10.